

Motion till riksdagen 2009/10:N388

av Tina Ehn m.fl. (mp)

Landsbygdspolitik

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Motivering.....	4
3.1	Gröna utgångspunkter	4
3.2	Definition, bakgrund och nuläge	5
3.3	Administrativ hemvist, inflytande och beskattningsfrågor.....	7
3.3.1	Beskattningsfrågor	8
3.4	Kultur, utbildning och turism	9
3.5	Gröna jobb, småföretagande och integration.....	11
3.5.1	Grön omställning	11
3.5.2	Småföretag på landsbygd	12
3.5.3	Mångfald på landet	13
3.5.4	Maten från landet	13
3.6	Klimat samt bränsle- och energiproduktion	14
3.6.1	Mark och mineral	14
3.6.2	Jordbruk och biogas	15
3.7	Social och lokal ekonomi	16
3.7.1	Lokal ekonomi	17
3.8	Service och kommunikation.....	17
3.8.1	Handel och service	17
3.8.2	Resor.....	18

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lokalbefolkningen bör ges ökat inflytande i planeringsfrågor.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skapa infrastrukturella satsningar utifrån ett tänkande som gynnar hela landet.²
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en storsatsning på gröna jobb i hela landet som inkluderar klimatsmarta, jobbskapande och utvecklingsbefrämjande miljöåtgärder.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om landsbygdsprogrammet.³
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sociala och kooperativa företag.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättande av lågstrålande zoner.⁴
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättande av bullerfria zoner.¹
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om EU:s jordbrukspolitik.³
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett branschprogram för miljöteknik bör inrättas.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta till vara invandrares entreprenörskap på landsbygden.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett inrättande av en riskkapitalfond genom utdelning från Vattenfall.⁵
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om försök med kommunala obligationer.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bo- och brukarplikt på jordbruksfastigheter utanför tätorterna.¹
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om främjande av lokalt baserad eko-, rovdjurs-, upplevelse-, kunskaps- och kulturturism.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nationell storsatsning på biogasproduktion.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om satsningar på utvinning av fordonsbränsle från skogsråvara och biogas.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning om skatteförändringar för landsbygdsboende.⁶
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lokal offentlig upphandling.⁵

Fel! Okänt namn på

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av utbyggnad av tågtrafiken över hela landet och om att i övrigt gynna kollektiva och koldioxidneutrala färdmedel.²
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stödja den lokala ekonomins intresser via byalag, intresseföreningar och kooperativ, vilka arbetar med by- och landsbygdsutveckling, genom ett vidgat entreprenörskapsbegrepp och genom det småskaliga lantbruket.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att begränsa externa köpcentrum.¹
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utveckling av servicen från apotek, brandförsvaret, polisservice, åklagare och domstolar över hela landet.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det nationella entreprenörskapsprogrammet bör permanentas.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att garantera det kommunala vetot mot uranutvinning.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om minerallagen.

¹ Yrkandena 1, 7, 13 och 21 hänvisade till CU.

² Yrkandena 2 och 19 hänvisade till TU.

³ Yrkandena 4 och 8 hänvisade till MJU.

⁴ Yrkande 6 hänvisat till FöU.

Fel! Okänt namn på

⁵ Yrkandena 11 och 18 hänvisade till FiU.

⁶ Yrkande 17 hänvisat till SkU.

3 Motivering

3.1 Gröna utgångspunkter

Miljöpartiet de gröna har länge och på nära håll följt landsbygdsutvecklingsfrågorna. Under två årtionden har vi fört fram alternativa förslag till den gradvisa utarmning som sker socialt, ekonomiskt och miljömässigt.

Den första insikten är att denna process och denna marginalisering är till förfång för hela landet och inte ett separat problem för lands- och glesbygden. Ett centrum- och periferitänkande speglar en gammaldags tillgänglighetsmodell, som inte längre är hållbar. Även en befolkningsmässigt obetydlig plats kan vara helt strategisk för kommunen, länet eller till och med för landet Sverige. Vad vore exempelvis Sverige och Dalarna utan ett Siljan som går att komma till, som är odlat, vackert och kultiverat, som har utbildade och motiverade innevånare, som vill och kan ta emot besök, driva sina företag på ett uthålligt sätt, som håller sams med omvärlden, bevarar värdefulla traditioner och samtidigt tar in viktiga innovationer? Vi skulle bli en fattigare, mer utslätad och ointressantare del av världen.

Varje bebodd plats ger sitt bidrag till helheten i landet på olika sätt och är värd omgivningens erkännande och – åtminstone moraliska – uppmuntran.

Den andra insikten är att det förvisso också finns ett renodlat rättvisekrav i landsbygdsolitik. En rättvis nationell fördelning av gemensamma medel måste även se till geografiska aspekter. Läget blir stadigt sämre för boende, kommunikationer, service och företagande utanför många av de större tätorterna i vårt land. Förlusten av bärande samhällsstrukturer och kompetens fördelad över hela landets yta är till stor nackdel för den omställning till hållbarhet som med nödvändighet behöver ske. Vid sidan om rena infrastrukturrella satsningar för hela landets sammanhållning och klimatanpassning, bör statens samlade landsbygdsstrategi därför täcka områdena lärande, livsvillkor, landsbygdsföretagande, landskapsvård och lokalt inflytande.

En tredje insikt för en grön landsbygdsolitik, är att den måste vara grundad på det socialt, det ekologiskt och det ekonomiskt hållbara samt vara del i den gigantiska energiomställning som världen nu står inför. Till skillnad från många andra partier som numera också använder dessa begrepp, är den ideologi som vägleder Miljöpartiet en genomtänkt syntes av dessa värden. Vi ser vinsterna med att väga samman det som många gånger anses vara motstående intressen. Vi menar till exempel att jobbtillfällen inte alls måste innebära försämrad miljöhänsyn, att effektivt strandskydd inte måste stå i motsats till lokal ekonomisk utveckling, att biobränsleproduktion inte måste konkurrera med matframställning eller att klimatarbetet inte behöver ske på bekostnad av satsningar på biologisk mångfald. Tvärtom, ur det allt överskuggande klimathotets perspektiv är det nu och genom sammanvägningen av dessa tre dimensioner – ekologiskt, socialt och ekonomiskt – vi har chansen att bygga det verkligt hållbara och människovänliga samhället som samtidigt är varsamt mot människor, miljö, natur och klimat.

Fel! Okänt namn på

Den omställningen och den syntesen kommer att ha sin huvudsakliga materiella fysiska arena där kretsloppen sluts och där råvarorna för livet finns: i naturen, det vill säga på landsbygden. För Miljöpartiet ligger här den överordnade inriktning vi har på den svenska landsbygdens framtid.

Vidare menar Miljöpartiet att det egentligen inte föreligger något motsatsförhållande mellan stad och land. Befolkningen på jorden bor nu till den övervägande delen inte längre på landsbygden, som tidigare i historien. Staden är en viktig tillgång också för landsbygdens människor genom sitt kulturutbud, sin stimulans och sociala dynamik. Men samtidigt är det på landet som den historiska energi- och resursomställningen sker och som berör alla och livets alla delar. Här växer biomassan och skogen, här sluts kretsloppen, här sker mat- och energiproduktion, här filtreras grundvattnet, här blåser vindarna som driver vindsnurrorna och strömmarna som laddar elgeneratorerna, här simmar havens och sjöarnas matfisk och här ligger lagerresurserna i form av mineraler och fossil. Finns det inte reella möjligheter att bo och verka där kan dessa processer inte heller tjäna samhället.

Även städerna står inför omställningen mot hållbarhet och måste anpassas och minska sin energiförbrukning och sluta sina kretslopp. Då kommer också en betydande del av stadsytorna behöva bli grönnare, fler vattenspeglar införs och materialutbytet stad/land intensifieras så att olika kretslopp blir mer integrerade inne i asfaltlandskapet.

Människor bör tillförsäkras friheten att med lätthet flytta runt och kunna bo, verka och välja mellan olika tillgängliga produktiva och intressanta livsformer.

Sammanfattningsvis ser Miljöpartiet att det vid sidan om stora infrastrukturella satsningar som gynnar hela landet med IT, tågtrafik och kollektiva miljöanpassade färdmedel, är lärande, livsvillkor, landsbygdsföretagande, landskapsvård och lokalt inflytande som är strategiskt viktiga underområden för en integrering av hela Sverige.

I denna motion behandlas inte specifikt vare sig jordbruk, biotopskydd, naturvård eller renodlande miljö- och resursfrågor, trots att dessa värden är helt vitala för ett levande land och en levande landsbygd. Landskapets planerings- och markanvändningsfrågor har däremot direkt bäring på de demokratiska och sociala värden som denna motion vill spegla.

Den inriktning som Miljöpartiet här förordar vill således ta ett samlat grepp över utveckling, utjämning, uppvärdering och omställning för landsbygd och glesbygd i ljuset av hela landets behov samt utifrån en grundlig, nödvändig och akut förestående klimatomställning.

3.2 Definition, bakgrund och nuläge

En av alla aktörer omfattad och allomfattande definition över begreppet landsbygd har länge efterlysts. Flera försök har gjorts, till exempel av SCB, EU, Skattemyndigheten, Jordbruksverket och förutvarande Glesbygdsverket. En rimlig bild ges av Småkom, de minsta kommunernas samverkansorgan,

Fel! Okänt namn på

som i runda tal räknar med att en tredjedel av Sveriges befolkning kan sägas bo på landet. Med EU:s mått mätt, är dock hela Sverige en enda glesbygd.

Miljöpartiet menar att det rent praktiskt handlar om att skilja ”obygd” från ”glesbygd” och ”landsbygd” och att göra det dels utifrån ett utvecklingsbehov som utgår från ortens egna förutsättningar, dels utifrån hela landets behov, enligt tankarna i föregående kapitel.

”Obygd” får då stå för områden där väldigt få människor bor och som inte rimligen kan vara i behov av service och infrastruktur för annat än rena produktionsändamål. Tvärtom kan just det orörda utgöra kapitalet här, som i exempelvis fjällvärlden.

”Glesbygd” är områden utanför tätorter med ett uttalat förflyttningsbehov för att tillgodose vardaglig service, medan ”landsbygd” huvudsakligen är odlad och bebodd mark utanför städer och tätorter.

För företagsmässigt och politiskt beslutsfattande är definitionerna viktiga, men också för föreställningen om vad som lönar sig att satsa på. Tanken att lönsamhet bara kan räknas i strikt ekonomistiskatermer, kan inte längre vara vägledande för var man satsar kraft och investerar skattemedel. Den kalkylen saknar för många parametrar och har visat sig vara ofruktbar. Både det sociala och naturmässiga kapitalet på en plats behöver identifieras och kan sedan med riktade åtgärder ge stor återbäring för alla. Vad har till exempel inte buddisttemplet i lilla Ragunda betytt för hela Västernorrlands attraktivitet?

Många statliga verksamheter och kommuner har dock sedan länge fastnat i centraliseringsfällan och släpper servicen i sina glesbygder: skolor läggs ner, badstränder, simskolor, äldreboenden och allmän service likaså. Även trenden för den rent kommersiella servicen över landet, i form av små matvaruaffärer och bensinmackar, är väl känd: de blir stadigt färre och knutpunkterna allt glesare. Denna avtappning av kompetens och tillgänglighet tillåts ske utan statsmakternas eller den lokala offentlighetens ingripande, trots att Sveriges samlade befolkning växer.

Annan statistik pekar på en växande längtan till ”lugnet på landet”, som många tyvärr inte tror går att förena med en vettig försörjning, bra skola och spännande kulturutbud utanför städernas hank och stör. Samtidigt finns det de facto väldigt mycket mer av goda initiativ, blomstring, sammanhållning, kreativitet, ekonomiskt bärkraftigt företagande och sysselsättningsmöjligheter, även karriärmöjligheter, utanför städerna, än vad många inser.

Sådana mentala hinder i form av skeva eller schabloniserade föreställningar gynnar inga parter.

Rätt eller fel – alltför ensidiga och okunniga mentala bilder av armod och utarmning behöver ändå adresseras för att korrigeras. Tror omvärlden och beslutsfattare inte att det är lönt att satsa, bo och investera på landsbygden, så satsas, bebos och investeras heller ingenting.

Den parlamentariska utredningen Se landsbygden, SOU 2006:101, ville samla det offentliga ansvaret för landsbygdsfrågorna i Regeringskansliet och ge strategiska verktyg till län, landsting och kommuner att även där ta ett samlat och riktat ansvar. Dess förslag har under den nuvarande regeringen inte ens blivit till en proposition. Däremot skrev regeringen en tunn och tillintet förpliktigande skrivelse 2008 och den lade nyligen ner Glesbygdverket.

Fel! Okänt namn på

Myndigheten var under många år en betydande kunskapsgenerator i samhällskroppen, men dess kunskapsbank har tyvärr inte fått någon ny administrativ hemvist.

Landsbygdspolitiken behöver således uppvärderas utifrån insikten om vad hela landet har att vinna och därför kvarstår utmaningen för vilken regering som helst – att göda den kraft som kloka och aktiva människor, byalag, lokala företag och insiktsfulla byråkrater redan kämpar för att sprida.

Så kan vi bygga ett befolkat, hållbart, levbart och klimatsmart land – och ta ett samlat grepp över detta.

3.3 Administrativ hemvist, inflytande och beskattningsfrågor

I grunden för all politik ligger makt- och inflytandefrågorna. Det är viktigare att säkra möjligheterna att kontinuerligt påverka och förändra, än att få igenom enskilda tidsbundna punktreformer. För medborgarnas inflytande över utvecklingen på en liten ort är det egentligen bara den kommunala arenan som ligger inom räckhåll. Den är begränsad i sin räckvidd, men framför allt finns ingen garanti för att det är just där de verkligt avgörande besluten tas.

Om exempelvis ett stort oljebolag skall provborra för gasutvinning i Skåne, har redan den statliga myndigheten Bergsstaten sagt ja till provborring innan frågan hamnar hos kommunen. Vinsterna kommer inte att tillfalla de borrhornsperformerade skånska kommunerna, utan i sin helhet hamna hos oljebolaget, som med säkerhet har sin hemvist i något annat land, eller kanske till och med en annan kontinent. Länsstyrelsen är överprövande myndighet för det fall som den kommunala miljöprövningen ger godkänt. Medborgarna står maktlösa och det kommunala vetot mot intrång hänger löst.

Hos regeringen ligger statens exekutiva makt som regionalt tillsvidare uttrycks i länsstyrelsernas reglementen. Deras uppdrag är i sin tur i princip begränsat till tillsyn och viss planering. Den regionala nivån har oftast ett utvecklingsansvar för länet/regionen, men lider inte sällan av kontaktbrist gentemot de mindre orterna. På regionnivå bör landsbygdsfrågorna samlas i en samordnande enhet som bevakar utvecklingen i regionen och följer det som sker med landsbygdsglasögonen på. De regionala trafikplanerna och de regionala utvecklingsplanerna skall byggas upp med tydligt hörande underifrån.

Det som behövs är ett medvetet utformat och institutionaliserat plansamråd i enskilda och övergripande frågor om exploatering, restaurering, nyetablering av mark, väg, infrastruktur och vatten, som bygger in rösten från den så kallade ”fjärde nivån”, det vill säga lokalbefolkningen. Partiväsendet är inte tillräckligt finmaskigt för att var helt representativt i dessa frågor. Hearings för byalag och intressegrupper, medborgarpaneler, regelbundna avstämningar i planfrågor och resursfördelning inom kommunerna och i regioner/län är rimliga och lätta att ordna, för att ge garantier för att den fjärde nivån skall inkluderas i all planering.

Miljöpartiet menar också att det skall finnas en ansvarig instans inom Regeringskansliet för samordning och initiativ av all landsbygdsutveckling och

göra konsekvensanalyser för vad olika åtgärder får för verkan på landsbygden.

3.3.1 Beskattningsfrågor

För offentlig styrning kan skatter användas som både piska och morot. En utredning bör tillsättas för att utreda det faktum att alltför många människor bor på två ställen – som fritidsboende i en kommun och med vardagsbostad i en annan – vilket kunde användas för att skapa vissa skatteintäkter även i fritidskommunen. Kommuner som är attraktiva en kort säsong (ofta sommar eller vinter) men mindre intressanta resten av året, upplever många gånger att kraven på kommunal service i alltför stor utsträckning behöver anpassas för den intensiva och korta högsäsongen. Allt från avloppsreningsverk, vägar och hemtjänst ska bara fungera, men inte betalas för. Potentialen för att räta upp detta är stor: om de som delårsbor på mindre orter också skulle skriva sig där, skulle det ge en nettoinflyttning för 189 av våra 288 kommuner med motsvarande skatteintäkter. Former för att aktivera denna potentiella skattebas behöver utredas vidare.

De elproducerande kommunerna har i många år krävt en skatteretur för de värden de levererat till nationalhushållet och taxerat sina egna älvar på. Sorsele, till exempel, levererar sedan många år el från sin reglerade älv till hela landet – men vinsten plockas till största delen ut någon annanstans.

Det kommunala skatteutjämningsystemets grundtanke utgår från en rimlig föreställning om regional solidaritet mellan landets kommuner. Miljöpartiet står bakom det som helhet, men ser att det i sin komplexitet regelbundet kan behöva ses över, framför allt ur ett klimatanpassningsperspektiv.

Ett skatteutjämningsystem som är individknutet kan på sikt vara en intressant tanke. Ser man människorna som resurser, som humant kapital, så subventionerar ofta landsbygdskommuner städerna med grundutbildad arbetskraft. Idag har en kommun utgifter för sina invånare under hela deras uppväxt – för att sedan ofta tvingas se dem flytta till en stad och där generera skatteintäkter som produktiv vuxen. Senare i livet kanske de kommer tillbaka för att leva sina sista år i sin hembygd – och riskerar då att igen mest ”kosta” skattemedel.

På landsbygden måste man ofta kombinera olika arbeten, säsongsförande, vanliga småföretag och olika anställningar för att skapa sig sin försörjning. Ett gammalt krav är att införa en kvittningsrätt mellan olika inkomster. Den som startar företag får redan nu under de fem första åren kvitta underskott av näringsverksamhet mot inkomst av tjänst, men ett permanent system kan hjälpa till att överbrygga ojämnheten i inkomstflödena. Det här är några förslag som bör studeras vidare av en utredning om skatteförändringar för landsbygdsboende som bör tillsättas av regeringen.

Fel! Okänt namn

3.4 Kultur, utbildning och turism

Många exempel finns idag på hur kulturfestivaler och arrangemang långt från de stora scenerna och konserthallarna har lyft entusiasm och självkänsla för en hel bygd, och emellanåt också medfört positiva ekonomiska netton till små orter. Men insikten om kulturen som ekonomiskt givande, till och med som nationell exportindustri, och inte bara som en kostnadspost, växer tyvärr alltför sakta i den offentliga budgethanteringen.

Även det mer vardagliga musicerandet, teater- och revyspelandet, idrotten, konstrundor, kursverksamhet, fredagsdanser, föredragsföreningar, bokcirklar med mera är helt fundamentalt för ett socialt liv. Vad många stadsbor än tror, frodas mycket sådant på landet och ger en stark sammanhållning.

Om kommuner och regioner kunde se kulturaktiviteter som attraktivitets-höjande och därmed lönande investeringar, skulle de säkra medel för det liksom för folkbildning.

På samma sätt har turismen länge setts över axeln som enbart en kompletär näring. Idag är den helt avgörande för många landsändar. I till exempel Spanien är ekoturism en växande näring sedan många år tillbaka. Fokus ligger ofta på kulturmiljöer och kulturarv – mer lik den upplevelseturism som vi talar om i Sverige. Ungdomarna vill klättra i berg och vara med om andra äventyrligheter. I det perspektivet har Sverige många möjligheter att erbjuda med våra relativt orörda fjäll och skogar. Vi har en ökande mängd turister i Sverige från södra Europa som också värdesätter att äta bra och njuta av bra matråvaror.

Vill vårt land locka både inhemska och internationella besökare måste främst samarbetet inom turistbranschen öka och övernattnings- och genuin mathållning främjas. Många små turistföretagare på en ort bör se sig själva som draghjälp åt varandra, inte som konkurrenter. Det synsättet har betydtt mycket för till exempel lilla Tällberg, vars många hotell och pensionat i samverkan blivit säte för en av de mest prestigefyllda miljökonferenserna i världen. I Gävleregionen har en mer sammanhållen satsning på ”Järnriket”, med alla dess gamla bruksorter, sakta börjat slå igenom, istället för att orterna ska konkurrera med varandra.

En ansats som betyder allt mer i många länder är ”Slow City”. Den idén går ut på att orter med färre än 30 000 innevånare samlas omkring det som är unikt i den lokala kulturen och naturen och bevarar och utvecklar dem på ett varsamt och hållbart men systematiskt sätt. Sedan inbjuder man omvärlden att ta del av detta, men utan att tunna ut eller anpassa sitt område till kommersiella och uniformerande stilgrepp. Det unika och det lokala sitter i högsätet, liksom det miljö- och människovänliga. En Slow City ska vara lika angenäm att leva och bo i som att besöka.

Andra utvecklingsbara former för turism är kunskapsturism eller med etnisk mångfald som resurs. Vi föreslår en målmedveten satsning på det senare, där invandrades kompetens om andra länder och kulturer används i en marknadsföringsoffensiv av Sverige som turistland, med särskilt fokus på vad som erbjuds på den svenska landsbygden.

Fel! Okänt namn på

Slutligen är den seriösa rovdjursturismen också intressant, eftersom den är väldigt lite utvecklad i Sverige. Naturens bästa-konceptet, där just obygdens rovdjur är resurs för naturguider, hundspann och annat upplevelsebaserat, kan göra att upp till 70 procent av de pengar turisten spenderar stannar lokalt på platsen och således ökar förädlingsgraden. Att på plats visa på och förklara hur ekosystemen är uppbyggda och samtidigt öka förståelsen mellan djurs och människors samspel är verksamheter ännu i sin linda. Ställen som Christinehofs Ekopark i Skåne är ett exempel på hur snabbt detta intresse växer fram hos allmänheten och skapar framgångsrika företag. Ett annat exempel är björnskådningen i Hälsingeskogarna som lockar alltfler utländska besökare.

Utbildning på landsbygd måste nämnas särskilt i detta sammanhang. Att öka sin anställningsbarhet med utbildning är allmänt den gyllene vägen framåt i arbetslöshetstider, och utbildning med sikte på eget företagande är till och med en kungsväg för anställningslösa landsbygdsbor. Decentraliserad högre utbildning och lärcentrum med modern informations- och kommunikationsteknik måste säkerställas inom rimliga avstånd, och alla försök att minska antalet högskolor och universitet skrinläggas utifrån insikten att de är kontraproduktiva. Det är ofta kvinnor som i högre utsträckning vill skaffa sig mer kunskaper och som vill vidareutbilda sig, men det är också kvinnorna som i störst utsträckning väljer att lämna landsbygden. Därför är det av stor vikt att vi riktar utbildningsinsatser till lågutbildade män på landsbygden och låter de regionala högskolorna behålla sin status.

Tillgången till grundskola för barnen är en helt avgörande faktor för yngre familjers vilja och förmåga att flytta till eller bo kvar på landet. Regeln ”tänk tvärtom” och bussa övertaliga stadsbarn ut till landsbygdsskolan har fortfarande inte nått sin fulla potential. Ofta är det friskolor med ideella engagerade föräldrar och en medveten pedagogik som överlever bäst på de minsta orterna.

Gröna jobb är den verkliga öppningen av landsbygden som resurs och utvecklas mer i nästa kapitel.

Att vårda natur, miljö och djur, producera ekologiskt och hållbart, framställa förnybar energi och miljöteknik, återvinna och återbruka, hålla landskap öppna, utföra ekosystemtjänster, vårda reservat och nyckelbiotoper, ta hand om utländska och inhemska turister, lära ut hur kretsloppen fungerar, skapa ett uthålligt skogsbruk som inte förbrukar utan brukar varsamt, bevara lokala traditioner och hantverk som stammar ur lokala resurser och miljöer, rehabilitera sjuka i sunda gröna omgivningar, hysa serviceföretag som är digitala, energisnåla och platsoberoende, erbjuda tystnad, skönhet, strålningsfrihet, göra hästar och ridande till en vital näring och så vidare – är vitala inslag i en hållbarhetsinriktad framtid. För allt detta behövs specialkunskap och utgör dessutom så kallad key competences enligt EU:s utbildningsnormer för hållbar utveckling.

Landsbygdens problematik och möjligheter uppfattas inte som ett attraktivt vetenskapligt fält i svensk forskning, något som antagligen bidrar till landsbygdens dimensionens relativa osynlighet i den svenska politiken. Att aktivt stärka kritisk och teorigenererande forskning om sociala och ekonomiska förändringar på den svenska landsbygden är också väsentligt.

Fel! Okänt namn

3.5 Gröna jobb, småföretagande och integration

3.5.1 Grön omställning

Den politiska inriktning som Miljöpartiet menar att ett klimat- och landsbygdslyft ska ha, har de gröna jobben i centrum. Det inbegriper arbeten som samtidigt skapar mervärden för bygden, för naturen och för människorna.

Att uppmuntra sådana företagsinitiativ är en huvuduppgift. Gröna jobb ger inte bara sysselsättning som vårdar och relaterar till natur, miljö, ekosystem, åker, äng, skog, hav och landskap. De tar sig framför allt an den stundande och nödvändiga energiomställningen i ljuset av klimatförsämringen och driver fram nödvändiga och framåtsyftande miljötekniklösningar. Landet behöver ett brett branschprogram för miljöteknik.

Främst bland de gröna jobben kommer inom en snar framtid en intensifierad men uthållig energiproduktion att bli (mer om detta i nästa kapitel). Många arbetslösa, småföretagare, liksom kvinnor och invandrare är andra grupper som skulle fylla en given plats i en omställning till gröna jobb.

Bonden och odlaren är visserligen den klassiska representanten för de gröna näringarna, men idag kanske han eller hon vill gå utöver sitt traditionella uppdrag och integrera även andra värden i sin produktion.

Den ekologiska produktionen är för många viktig för arbetstillfredsställelsen och känslan av att göra något bra. Ekologisk produktion kan vara mer arbetsintensiv och tillsammans med vidareförädling av produkter skapa sysselsättning på landsbygden. Mycket tyder på att fler kvinnor är mer aktiva inom den ekologiska produktionen än inom den konventionella, vilket bör vara positivt för den sociala miljön inom lantbruket och bidra till en större jämställdhet. Huvudargumentet mot ekologisk odling brukar vara att det ger lägre skördar per areal och därför inte kan försörja en växande världsbefolkning. Men det bygger på en felaktig bild. Den mat vi producerar idag skulle kunna räcka till dubbelt så många. Det är inte bristen på mat som gör att det finns svältande människor i världen, utan politiska hinder och bristen på köpkraft.

Vårdande av sjuka människor i grön miljö med rehabilitering och terapi ihop med djur och odling, är en växande verksamhet. Samspel med det som lever ger en djup tillfredsställelse, som många utbrända och stressade människor saknat i en urban och kanske för hetsig livsföring. Turism och kulturverksamhet har redan nämnts i föregående kapitel, men återbruk och reparation, återvinning och understödjande av ekosystemtjänster såsom artbevarande arbete, biotopskydd med mera är nyare varianter på gröna jobb.

Det nuvarande landsbygdsprogrammet adresserar företagandet på landet på ett brett och nytt sätt. Problemet är bara att de miljarderna ännu är relativt okända för många icke jordbrukande, och tyvärr är byråkrati och överkontrollerande fortfarande ett lika stort problem som EU-medel alltid inneburit. Den relativt låga anslutningsgraden till vissa delar i programmet måste rätas upp före programperiodens slut med riktade informationsinsatser till de otraditionella målgrupper som idag kan ha nytta av bidragen, men inte känner till

dem. Samtidigt måste hanteringen och kontrollsystemet förenklas så att det inte har en avskräckande effekt.

Tre speciella områden förtjänar att omnämnas extra i en grön omställning: bullerfria zoner, GMO-fria zoner och strålningsfria zoner. Att, som i Jämtland, medvetet bygga upp en zon i en del av en kommun eller ett större område med enbart lågstrålande installationer, så att elöverkänsliga kan få en fristad, är ett framkantstänkande som redan visat sig bärkraftigt. Många stressade söker sig till fredade områden på fritiden och skadade människor, ”mastflyktingar”, slipper fly ut i rena vildmarken för att undgå det de uppfattar som en överdos av teknologi.

På samma vis kan anrättandet av områden med låg bullerstörning eller zoner utan genförändrade organismer i odlingen bli en framgångsrik nisch för företag, orter och kommuner.

3.5.2 Småföretag på landsbygd

Den typiske landsbygdsföretagaren är inte längre en bonde utan en egenföretagare som har ett självförsörjningssyfte med sitt företag och vanligen har en råvarutillgång som sitt grundkapital eller som bygger på kunskaper som utgår från traditionell praktik. Dessutom uttrycker han eller hon ofta stor lojalitet till bygden och det lokala sammanhanget. Han eller hon är ofta mångsysslare: Gåsholmafiskaren har sommarkafé, rökeri, hyr ut stugor och fraktar soporna från öarna vid sidan av sitt fiske till exempel.

Antalet företag per capita är högre på landsbygden än i staden, delvis beroende på att det ännu finns många jordbruksföretag, men också på att de flesta företag där har få eller inga anställda. Benägenheten att köpa tjänster från andra företag är större än att anställa fler medarbetare.

För dem är alla de sedvanliga åtgärderna för att främja småföretag behövliga. Sänkt arbetsgivaravgift är fortfarande den enskilda åtgärd som skulle betyda mest för alla ensamföretagares mod att anställa. Miljöpartiet har i sin budgetmotion ett konkret förslag om att sänka arbetsgivaravgiften med 10 procentenheter upp till en lönesumma om 740 000 per år. Det gör det avsevärt billigare för de minsta företagen att anställa ytterligare en person.

Parallellt med grön omställning finns det politiska uppdraget att med regler och ekonomisk styrning få alla de företag som verkar på landsbygden att redan nu ta en mer klimatsmart, hållbar och miljöanpassad inriktning i sin produktion och i metodval oavsett bransch.

De rödgröna partierna vill göra en extrautdelning om 5 miljarder kronor från Vattenfall för att inrätta en riskkapitalfond inom miljöteknikområdet.

Vi menar vidare att det nationella entreprenörskapsprogrammet bör permanentas, för att hjälpa fram fler generationer av frimodiga företagare som vill och vågar satsa på sig själva och sin bygd.

Förbättrade möjligheter till vägskytning på landsbygden för lokala företag är en bra och enkel anpassningsåtgärd där Vägverket skulle kunna vara mycket mer tillmötesgående mot det lokala näringslivet.

Fel! Okänt namn nå

3.5.3 Mångfald på landet

Miljöpartiet tror att det ekologiska lantbruket med dess sammansatta sociala miljö kan vara en kraft i integrationsarbetet. Andelen företag som har en företagsledare med födelse-land utanför Norden är cirka 3 procent i Sverige och cirka 3 procent är födda utanför Europa. Som sysselsatta, det vill säga anställda, är människor med utländsk bakgrund drygt 11 procent, men bara drygt 4 procent återfinns i de gröna näringarna. Det är något som pekar på en stor förbättringspotential. I invandrartäta områden finns ofta ett stort kunskapsområde om jordbruk som inte kommer till användning. Lokala, mindre jordbruk även i stadsmiljö skulle därför kunna bidra till att kunskapen förs vidare, menar man i ett integrationsprojekt i Södra Ryd i Skövde.

Företagsstöden inom landsbygdsprogrammet har hittills inte främjat företagare med utländsk bakgrund och inga andra speciellt riktade insatser, förutom ”Blatteförmedlingen”, har heller tagit fasta på denna målgrupp.

I utredningen Mångfald som möjlighet, SOU 2008:56, föreslås en rad konkreta åtgärder som grön lots, grön validering, grönt kort, grön sfi, exportsatsningar med invandrare som representanter och andra strukturella åtgärder. Vi beklagar att dessa åtgärder inte blivit satta för både integrationens och de gröna näringarnas skull. Att finna positiva incitament till boende utanför storstadsförorterna är en angelägenhet för alla parter. Landsbygden ropar efter mer folk och invandrare ropar efter mening och sammanhang – mötet behöver organiseras och förslagen och modellerna finns!

Huspriserna må i allmänhet vara lägre på landet, men tillgången till arrendegårdar för nysvenskar som vill vara verksamma som lantbrukare är en begränsande faktor. Vi menar att de fastigheter som finns på landet ska bebos och brukas av människor som finns där och inte på distans. Bo- och brukarplikt utanför tätorterna på jordbruksfastigheter har i Norge starkt bidragit till en synnerligen levande landsbygd med avkastning och skatteintäkter som plockas ut på rätt ställe.

3.5.4 Maten från landet

En särställning i landsbygdens ekonomi utgörs av matproduktionen. Matråvaran odlas främst på landsbygden och där finns också kunskaperna om traditionell mat. Detta område har fått ett välförtjänt uppsving under senare år och getts allt större betydelse vid olika turistsatsningar. Ofta, men långt ifrån alltid, står kvinnligt företagande bakom lyckade satsningar. Eldrimner i Jämtland är ett av flera exempel på nätverk av odlare, producenter och förädlare, som återerövrar gammal kunskap runt konsten att framställa genuina smaker av råvaror. Liknande matkluster byggs upp på flera håll i landet, där det unika och det smakrika är en del, eller fyller hela företagets idé.

Ett stort problem är den kontinuerliga nedläggningen av tillagningskök i skolor, på sjukhus och äldreboenden. Köken stängs och ersätts med mottagningskök där färdiglagad mat bara värms upp före servering. Istället lagas maten i stora industri- anläggningar och den färdiglagade maten transporteras långa sträckor. Tillagningsköken är helt nödvändiga för att man ska kunna välja närproducerade råvaror. Miljöpartiet vill genom sitt skolkökslyft utbilda

måltidspersonalen. Vi vill i riksdagen, i kommunerna och i landstingen satsa på en vällagad ekologisk och närodlad mat med genuin smak och doft.

Naturligtvis vill Miljöpartiet att staten tydligt ska stimulera det småskaliga jordbruket. Det behövs för vår landsförsörjning, för bygdernas lokala ekonomi och för ett öppet landskap och bebyggt land. Särskilt i regioner utanför de stora slätterna i södra Sverige måste det gårdsbaserade mindre jordbruket kunna vara kvar. Detta kan ske genom att man främjar den lokala livsmedelsproduktionen, underlättar en längre gående förädling av lokala livsmedelsråvaror och de småskaliga producenternas marknadsföring så att de når de verk samma livsmedelskedjorna inom detaljhandeln.

Mycket av den mat vi producerar går dessutom till spillo. Undersökningar visar att hela 20–40 procent av maten i industriländer går till spillo eller slängs. Med riktiga tillagningskök kan måltidsstorlekarna anpassas och resterna tas till vara.

Offentlig upphandling är ett underskattat styrinstrument för att gynna de lokala matproducenterna. Det är angeläget att förenkla regelverket, att mer ta fasta på kvalitetskriterier än lägsta pris och att utbilda upphandlare i möjligheterna att ställa andra krav än bara pris vid upphandling.

En kritisk faktor för att som liten lokal matproducent kunna ge anbud, är transporten av varorna. Om kommuner verkligen vill gynna lokal upphandling av mat bör de erbjuda logistiska lösningar som hakar vid, där den lille leverantörens kapacitet sätter stopp.

Miljöpartiet ser att den kooperativa företagsformen, med andelar och gemensamt ägande av centrala funktioner, skulle kunna avhjälpa många överbelastade små gröna matproducenter. Ofta är det just ekonomihantering, distribution och marknadsföring som är de svåra bitarna för en liten företagare att hinna med och som bara passar att göra i kooperativ form. Rådgivningen från Companion är ett ovärderligt led i bildandet av och rådgivning till kooperativa företag, och staten behöver fortsättningsvis garantera dess ekonomi med bidrag i lämplig omfattning.

3.6 Klimat samt bränsle- och energiproduktion

3.6.1 Mark och mineral

Som påpekats och understrukits tidigare i motionen: den gröna omställningen sker på landsbygden och måste intensifieras.

Landsbygdsprogrammet skulle kunna vara ett viktigt redskap, men programmet når inte riktigt ut och dess nyttjandegrad har inte kommit upp i nivå med den potential som finns. Det leder till sorgligt stora outnyttjade medel för landskapsvård, miljöinsatser, våtmarksrestaurering, biotopskydd, vallodling, ängsmarker med mera.

Däremot byggs det alltmer på odlingsbar mark, till och med på högkvalitativ åker; under 1996–2005 exploaterades hela 3 430 hektar åkermark, varav 2 700 hektar nybyggnation och 730 hektar väg. I Skåne utgör åkermarken 1/3 av all bebyggd areal under denna period. Trenden är således ökande för ex-

Fel! Okänt namn på

ploatering – men minskande för landskapsvård. De flesta har vid det här laget insett att världen kommer att behöva mer mark för livsmedelsproduktion, inte mindre.

Idag gynnas istället de transnationella företagen som vill bryta malm framför den som vill utnyttja marken för odling eller rekreation. De senare åren har ett betydande internationellt intresse för prospektering av uran och fossil gas noterats i landet. Till det kommer hotet av den miljödumpling av kärnavfall i landet som kommer att ske enligt den nya kärntekniklagen. Till exempel skulle en bättre hantering ske med hjälp av stiftelser för långsiktig förvaltning av vårt gemensamma arv eller via lokal förvaltning. Kommunernas veto måste fortsatt garanteras, och minerallagens föråldrade primat för statens tillståndsgivning för exploatörer behöver brytas.

Istället bör förnybar energiproduktion gynnas på landsbygden i en mycket större omfattning än hittills. Det bör ske i form av antingen småskalig och gårdsbaserad biogasrötning eller storskalig i samlingsanläggningar, eller småskalig sol- och vindkraft. Allt detta kan generera arbetstillfällen och företagande i en utsträckning som landet hittills bara börjat se konturerna av.

3.6.2 Jordbruk och biogas

Dagens konventionella jordbruk är inte ett klimathållbart alternativ. Istället för de volyminriktade subventioner som EU ger ut idag bör jordbrukaren snarare ersättas för den miljönytta och energiomställning man skapar. Jordbruket förbrukar nu mängder av energi i form av olja, el och fossilgas och bygger dessutom på handelsgödsel som tillverkas av en ändlig resurs – fosfor. Sedan 1990 har den svenska köttkonsumtionen ökat med cirka 40 procent. Svensken köper idag 85 kilo kött per person och år och vi använder cirka 50 procent av den spannmål vi producerar till djurfoder. För att djurproduktionen ska bli mer hållbar måste den använda de befintliga resurserna bättre; djuren borde i större utsträckning beta gräs eller äta restprodukter och bönder odla även grödor för alternativa bränslen och ta tillvara potentialen för biogas.

Biogas kan vara en tredubbel klimatvinnare. En stor nationell satsning med biogasframställning på landsbygden för fler producenter och annat substrat än enbart gödsel hade varit att ta ett rejält kliv framåt i arbetsskapande och klimatinvestering för nya bränslen. Produktionen av biogas kan ske via rötning av allt tänkbart organiskt avfall, gödsel, jordbruksgrödor eller kombinationsrötning. Av rötningen kan man sedan få ut såväl fordonsgas som högvärdigt jordförbättringsmedel i form av rötresten och som el.

I en framtid är det angeläget att hitta nya tekniker för att återföra växtnäring till växtodlingen. Att tillföra rötresten från biogasproduktion är ett sätt. Ekologisk växtodling med biogasrötning kommer antagligen också att innebära större arealer mångårig vallodling i växtföljden, vilket är positivt för den biologiska mångfalden.

I sammanhanget efterlyser Miljöpartiet också strategiska satsningar på demonstrationsanläggningar och forskning för svartlut och skogsbaserade fordonsbränslen. Sverige har mycket skog och vi måste ta oss ur vårt oljeberoende.

Vattenkraften hotas bli tagen i anspråk igen, och genom elcertifikatssystemen gynnas nu utbyggnaden i mindre vattendrag. Voijmån i Vilhelmina är ett gott exempel på ett försök där en folkomröstning satte stopp för detta i nuläget. Vi menar att vattenkraften är färdigutbyggd.

3.7 Social och lokal ekonomi

10 procent av BNP, 6 procent av den totala sysselsättningen med 2 miljoner anställda – det är fakta om den sociala ekonomins bidrag till den europeiska tillväxtligan.

Den så kallade sociala ekonomin är den sektor som utan vinstsyfte får människor att samarbeta i till exempel kooperativ och föreningar för nyttiga eller roliga ändamål, oftast i grannskapsmiljö och ofta ideellt och i demokratisk samverkan istället för som ett renodlat företagande eller en renodlat of-fentlig skattefinansierad verksamhet. Särskilt ”byautvecklingsrörelsen” har som en del av den sociala ekonomin varit avgörande för service och nytänkande på många orter. Gemenskapsföretag och bolagsbolag, sparkassor, vårdkooperativ, bygdebolag, föräldrakooperativ och inte minst kyrkor och idrottsföreningar är oerhört betydelsefulla för skapande av trivsel, utveckling och sammanhållning på landsbygden. Den hålls regionalt samman av länsbygderåd och de flesta lokala grupper är anslutna till Hela Sverige ska leva.

I samband med gröna jobb bör särskilt deras satsning på ”Hållbara bygder” nämnas för andra att inspireras av. 25 pilotbygder har under 2008 påbörjat konkretiseringen av sina idéer för en hållbar utveckling av sin bygd. Dessa insatser ska sedan inspirera andra att våga ta steget och se förutsättningar i sin egen hembygd, minska påverkan på klimatet, förbereda sig inför följderna av klimatförändringarna och pröva alternativa förhållningssätt till energifrågorna. Man ska även undersöka möjligheterna att hållbart nyttja lokala naturresurser och skapa en livsmedelsproduktion för framtiden.

En annan bra ingång för kommuner att börja ta sitt omställningsarbete på allvar är att ansluta sig till nätverket Transition towns. Där finns en metodik för de orter som aktivt vill arbeta med energi- och klimatomställning och stödja och inspirera varandra.

Leader-initiativet från EU:s regionalfonder är i grunden en bra och mobiliserande satsning, som nu slagit rot ordentligt även i Sverige efter tre programperioder. Man går samman och kan tillgodoräkna sig sitt ideella arbete för bygden i de utvecklingsprojekt som den lokalt valda Lag-gruppen fattar beslut om. Lag, det vill säga Local Action Group är ett organ som består av de tre finansierande parterna: offentligheten, företagsvärlden och det civila/sociala livets företrädare. Problemet har här varit och är fortfarande att för mycket byråkrati och efterkontroller gör att ideella krafter riskerar att inte orka med genomförandet hela vägen.

Medlen för Leader i landsbygdsprogrammet har tyvärr inte heller nått full potential och de byråkratiska problemen som det omgärdats av, har även drabbat ”axel 3”-åtgärderna. Dessa omfattar all typ av landsbygdsutveckling. Miljö-

Fel! Okänt namn på

partiet menar att hela axel 3 i landsbygdsprogrammet måste få en omstart med nya förtecken inom programperioden, det vill säga före 2013.

Det är viktigt att alla dessa strukturer, grupperingar och initiativ från den så kallade fjärde nivån får ett erkännande och inbjuds till dialog av förtroendevalda och tjänstemän i planfrågor och vid större förändringar.

3.7.1 Lokal ekonomi

Hållbar utveckling och lokal ekonomi är nära sammanlänkade. Varor, tjänster och livsmedel som produceras lokalt har jämförelsevis lågt transportinnehåll och är även lättare att återföra i kretslopp än sådant som förs in utifrån via fjärrhandel. Om företagen på en ort företrädesvis handlar av varandra, ökar omsättningen i trakten och man förstärker varandras ekonomi och minskar transportbehovet och klimatpåverkan och skapar bättre ekonomi i varje företag.

Tillgången till lokalt riskkapital har dock länge varit en svår fråga för entreprenörer på landsbygden. De stora affärsbankerna har många gånger svikit sina landsbygds kunder och har inte ögon för innovativa satsningar utan kräver oftast traditionell lönsamhet från start. Här har särskilt de framväxande lokala kreditgarantiföreningarna fått en allt starkare roll. De deltagande företagen garanterar ömsesidigt delar av varandras banklån och kan på så sätt hjälpas åt och täcka upp där privat finansiering, banker och staten inte vågar ta risker. Fortfarande ger också landets 70 fria sparbanker bättre krediter till småföretag och hushåll jämfört med andra banker, och idag finns även JAK:s ”bygdelån” och Ekobankens specialsatsningar på ekologiska och uthålliga idéer riktade till landsbygdens verksamheter.

Slutligen bör försök med kommunala obligationer prövas som metod att, vid brist på tillgängligt investeringskapital, finansiera kommunala satsningar. I San Francisco finns ett exempel som finansierat ett solcellsprogram på så vis.

3.8 Service och kommunikation

3.8.1 Handel och service

Enligt siffror från numera nedlagda Glesbygdsverket förlorade 300 mindre orter sina sista livsmedelsbutiker under perioden 1996–2001 på grund av ökad extern handelsetablering. Denna utveckling slår mest mot icke-bilburna, äldre, sjuka och handikappade. Glesbygdsverket krävde därför redan år 2002 en utredning kring möjligheten att införa ett tillfälligt stopp för större handelsetableringar utanför tätorter. Miljöpartiet har också drivit frågan. Sverige har till skillnad från de andra nordiska länderna inte någon central reglering av utbyggnaden av externhandel. I Norge, Danmark och Finland finns däremot lagstiftning som i princip sätter stopp för etablering av större köpcentra utanför tätorterna. En fortsatt etablering av externa köpcentra i den takt vi sett hittills kommer sannolikt att kraftigt försämra tillgången på kommersiell

Fel! Okänt namn på

service i mindre orter och verka kontraproduktivt för en hållbar utveckling hos småföretag i gles- och landsbygd.

Den så kallade mackdöden på landet har ibland skyllts på kravet på bensinstationer att också erbjuda alternativbränsle. Det är en missvisande argumentation, eftersom det är de stora bolagen som själva valt vilka stationer de ville dra in. Hade viljan att ge service över hela landet funnits hade tvärtom det incitamentet kunnat gjuta in nytt liv i den centrala sociala funktion som en mack i bygden med generösa öppettider innebär. Statsmakterna hade kunnat reglera detta. En sådan åtgärd där ett geografiskt servicetäckningskrav kopplas till tillstånd för försäljning, är fortfarande inte orimligt av en regering att ställa.

De största bristerna – det gäller både kvalitet och tillgänglighet/lokalisering – i den statliga servicen gäller inte oväntat Posten, Svensk Kassaservice, Apoteket, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, SJ:s gods- och persontransporter i flera regioner, Polisen och Svenska Spel. Därför är det viktigt att den föreslagna lokala samordningen för statlig service till lands- och glesbygd verkligen blir av.

Om man granskar de årliga regleringsbrev eller ägardirektiven finns det snarare en tyngdpunkt på företagsekonomiska mål för dessa bolag och institutioner än mål relaterade till kundernas behov.

Polisarbetet är slutligen ett praktexempel på hur vitalt samhällsstöd urholkats för medborgarna. Det präglas av långa väntetider, mycket liten procent upplarade brott, upp mot 90 procent avskrivna ärenden och stora, ja, ibland gigantiska bevakningsområden för ett fåtal poliser i tjänst kännetecknar landsbygdens polisiära vardag. Detta liksom apoteksförsörjning, brandförsvaret, åklageri och domstolar på plats är andra exempel på elementära hörnstenar i en demokratisk välfärdsstat, som vi bit för bit tappar i dagens Sverige och som måste återställas till en rimlig nivå.

3.8.2 Resor

Människor idag väljer ofta att bo inte alltför långt från städerna och helst där det finns kollektivtrafik. Det är i synnerhet unga familjer som flyttar ut och söker en bättre livskvalitet på landsbygden. Samtidigt som vi talar om att göra det möjligt att resa och förflytta sig klimatsmartare, även på landsbygden, behöver vi också fokusera på att det inte bara är pendling som löser problemen med avflyttning utan ett levande närsamhälle med människor som kan arbeta där man bor och där den lokala ekonomin gynnas genom företag som växer tillsammans på platsen.

Många landsbygdsboende har emellertid ofta inga andra alternativ än att åka med egen bil för att ta sig till jobbet. Landsbygdsfamiljer har också långa resor för att ge barnen en fungerande fritidssysselsättning. Elbilar, plugin-hybrider etcetera skulle kunna vara ett alternativ i framtiden för dem som har långt till macken, för att inte tala om vad produktion av klimatsmartare bränslen och biogasrötning skulle kunna medföra av jobb och minskade utsläpp.

Fel! Okänt namn på

En massiv utbyggnad av kollektivtrafik och spårbunden trafik är det som den klimatanpassade samhällsmodellen mest av allt behöver. På landsbygden är dessa behov extra eftersatta. Små kommuner ska inte behöva sälja ut lönsamma stråk inom kollektivtrafiken. Det finns också goda möjligheter att förbättra förutsättningarna för samåkning, inte minst på landsbygden.

Den så kallade Kuxatrafiken i Ockelbo är i sammanhanget särskilt intressant att ta del av. Man har där lyckats med en helt gratis tidtabellsorganiserad busstrafik med goda förbindelser som kombinerat de samhällsfinansierade transporter som redan fanns i området: linjetrafik, skolskjutsar, kompletteringstrafik, färdtjänst och till viss del sjuktransporter. Basen i systemet utgörs främst av skolskjutstrafik. Resandet ökade från 60 000 till 220 000 per år. All trafik har anpassats så att man kan resa med buss och byta till tåg för att arbetspendla till den större staden Gävle.

Vidare vill Miljöpartiet se den statliga trafikupphandlingen genom Rikstrafiken mer klimatinriktad. Vi föreslår i vår budgetmotion kraftiga förstärkningar i statsbudgeten för investeringar i järnvägstrafik. Den nyligen beslutade avregleringen av tågtrafiken kan komma att medföra att det blir helt olönsamt att köra tåg på vissa sträckor, som kan vara ytterst vitala för boende och företag – något som en ny regering skyndsamt måste återställa.

Även höghastighetståg har en plats i framtiden både för landsbygdsutveckling med långpendling inom regionförstoringstanken och för att få ner växthusgasutsläppen. När den långväga persontrafiken förs över på snabbtågen finns det mer plats för godstrafik och regional persontrafik på de befintliga spåren. Sådana här stora infrastrukturella investeringar kräver rejäla avsättningar i statens budget. Lika viktigt från framkomlighetssynpunkt och för folkhälsa är att bygga cykelbanor mellan större orter, så att folk kan cykla till jobb och service i större utsträckning än idag. Det gäller inte minst på den tätortsnära landsbygden.

IT-infrastruktur saknas för närvarande för 145 000 personer och på 39 000 arbetsställen i vårt land. Detta är en bedömning som kommunerna gjort av de kommersiella aktörernas bristande intresse av att bygga ut bredband till medborgare och företag i hela landet. PTS preciserade att 6 procent av befolkningen inte har bra bredbandssystem och inte, eller inom en snar framtid, kan tänkas få det. Siffran kan i verkligheten vara betydligt större, vilket gör frågan om en snabbare utbyggnad av IT-infrastrukturen till ett av samhällets viktigaste insatsområden de allra närmaste åren. De regionala IT-klyftorna får inte öka utan bör utjämnas för att inte ge stora delar av landsbygdsregionerna ett betydande konkurrenshandikapp. Det är enligt Småkom nödvändigt med ett fortsatt statligt finansiellt stöd för att ge hela befolkningen och samtliga företag tillgång till modern kommunikationsteknik via en väl utbyggd och uppgraderingsbar IT-infrastruktur. Det finns få erfarenheter som talar för att de kommersiella operatörerna inom IT-sektorn kommer att erbjuda eftersatta landsbygdsdistrikt en fullgod bredbandslösning via egna investeringsåtaganden.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 5 oktober 2009

Tina Ehn (mp)

Bodil Ceballos (mp)

Peter Rådberg (mp)

Per Bolund (mp)

Thomas Nihlén (mp)

Lage Rahm (mp)